

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Betänkandet "Forskningsfinansiering – kvalitet och relevans" (SOU 2008:30)

Vetenskap & Allmänhet, VAs, yttrande över betänkandet "Forskningsfinansiering – kvalitet och relevans".

Samhällsdialog nödvändig

Kunskap är grunden för samhällets utveckling, tillväxt och välfärd. Vetenskapen påverkar människors vardag och svenskarnas tilltro till forskningens möjligheter att lösa viktiga mänskliga problem är hög. Samtidigt växer oro och ifrågasättanden. Dialog mellan forskarna och samhället är nödvändig för en fortsatt stark och positiv kunskapsutveckling. Dessvärre uppfattas samverkan med omvärlden som mindre viktigt inom många universitet och högskolor. Kraftfulla åtgärder krävs för att förändra dessa attityder. Vetenskap & Allmänhet, VA, vill därför understryka vikten av att en framtida forskningsfinansieringsmodell, oavsett övergripande organisation, innefattar en tydlig satsning på omvärldsdialog och forskningskommunikation.

VA har sedan 2002 undersökt gränssnittet mellan vetenskap och samhälle i Sverige och internationellt. Övergripande slutsatser från dessa studier är att:

- Det finns ett stort gap mellan forskarvärlden och allmänheten.
- Människor är intresserade av forskning och ny kunskap – när de ser nyttan med den och speciellt om de känner att frågorna berör dem i deras vardag.
- Alla grupper som undersökts, forskare såväl som allmänhet, journalister, politiker och lärare, har behov av och är intresserade av mer dialog. Hindren är dock många och komplexa.

Därför behöver såväl formella strukturer som individuella attityder förändras, och dessa hänger samman.

Den aktuella utredningens övergripande målsättning är att i högre grad än i dag koppla samman grundforskning och tillämpad forskning och knyta båda dessa till samhällsnytta inom olika områden. Mot bakgrund av ovanstående välkomnar vi en sådan helhetssyn, liksom ett starkare samhällsperspektiv. Vi anser det däremot inte självklart att en organisationsförändring av det slag utredaren föreslår kommer att leda till dessa önskade effekter.

Det finns, oavsett myndighetsstruktur, behov av:

1. en funktion med tydligt ansvar för omvärldsdialog och forskningskommunikation
2. stärkt dialog mellan forskning och samhälle, med avseende inte bara på politiska beslutsfattare utan även andra centrala samhällsfunktioner och allmänheten.
3. bättre möjligheter till innovation inom området forskningskommunikation

1. Ansvar för omvärldsdialog och forskningskommunikation

VA instämmer i att det behövs en helhetssyn och ett bättre samspel mellan olika aktörer och mellan grundforskning, tillämpad forskning, politik och övriga samhället. Innovation och kunskapsutveckling är inte linjära företeelser, utan processen böljar fram och åter. Därför behövs en kontinuerlig **dialog** mellan alla parter/aktörer och intressenter.

Utredningen diskuterar och analyserar ingående hur systemet för forskningsfinansiering bättre ska kunna tillgodose behovet av samverkan mellan akademi och näringsliv, vilket vi instämmer i är viktigt. Däremot saknas till stor del motsvarande analys av behovet av samverkan med samhället i övrigt. Men dialog behövs också för att öka förståelsen hos såväl forskarsamhälle som politiker och andra samhällsgrupper av varandras behov, möjligheter och utmaningar. Detta är avgörande för demokratiutveckling och delaktighet, liksom för säkerställandet av tillgång på kvalificerad arbetskraft i framtiden.

Det är av största vikt för Sverige som kunskapsnation att det också tas ett tydligt ansvar för satsningar på de delar av akademiens "samverkansuppdrag" som *inte* handlar om kommersialisering, nämligen omvärldsdialog och forskningskommunikation. Oavsett om forskningsfinansieringen i framtiden organiseras under ett enda "paraply", enligt utredarens förslag, eller som fristående myndigheter är det viktigt att förutsättningar för detta finns.

2. Stärk dialogen mellan forskning och samhälle

Politiker och andra beslutsfattare behöver kunskap för att kunna fatta väl avvägda beslut, men i dag saknas ofta dialog med forskarsamhället. Vi instämmer därför med utredaren när det gäller behovet av kraftsamling för att leverera dels forskningspolitiska analyser och dels forskningsbaserad kunskap som beslutsunderlag i olika frågor till politiker och andra beslutsfattare.

Det är vidare av största vikt att inte bara politiska beslutsfattare utan även exempelvis statliga verk och myndigheter, skolan, vården och rättsväsendet finns med i denna dialog. Alla delar av samhället har nytta av forskningsbaserad kunskap och har behov av bättre kommunikationsvägar.

För att kunna tillvarata perspektiv från alla delar i samhället, och undvika den fokusering på myndigheternas egna perspektiv och egna roller som utredaren pekar på, är det viktigt att analys- och strategiverksamheten för en aktiv, bred och kontinuerlig dialog med omvärlden.

3. Innovation behövs även inom forskningskommunikation

Utredningen behandlar området forskningskommunikation ytterst knapphändigt. Det är dock av stor vikt att tillgodose behovet av projekt som syftar till att föra samman människor med olika utgångspunkter och behov med forskare inom alla olika discipliner. Forskningskommunikation och omvärldsdialog omfattar inte bara pressmeddelanden och populärvetenskaplig litteratur, utan bör i större utsträckning handla om direkta möten och interaktivitet. Dialog i samhället om forskningens resultat, metoder och villkor behövs på många olika plan.

Det finns i Sverige, inom VA och våra medlemsorganisationer liksom hos andra aktörer, stor erfarenhet av informella möten mellan forskare och allmänhet, till exempel vetenskapsfestivaler, kafésamtal, prova-på-aktiviteter och dialogmöten. Men eftersom samhället ständigt förändras behövs nya idéer – **innovation** – även på detta område! Vidare behövs omvärldsanalys, kontinuerlig samhällsanalys, bench-marking och inte minst internationell samverkan.

För att stärka och utveckla verksamheten inom dessa områden behövs finansieringskällor för kommunikations- och samverkansaktiviteter. Oavsett hur finansieringsorganisationen kommer att se ut i framtiden är det av stor vikt att detta ingår.

Stockholm, den 30 maj 2008
Vetenskap & Allmänhet, VA

Camilla Modéer
Generalsekreterare

Karin Hermansson
Utvecklingschef